

А18
Р49

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

РИБАЛКО ЖАННА ЛЕОНІДІВНА



УДК 343.14

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук

Київ – 2014

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із результатів науково-технічного прогресу є послідовне вдосконалення техніки та підвищення ефективності її використання. Вплив науково-технічного прогресу на діяльність, пов'язану із розслідуванням кримінальних правопорушень, знаходить свій прояв у необхідності постійного вдосконалення існуючих та розроблення нових форм і прийомів застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, зокрема і під час виявлення, фіксації й дослідження доказів.

Поряд із цим, вимога законності, як одна із основних засад кримінального провадження, зумовлює необхідність такого розвитку законодавства щодо застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, який би не тільки відповідав сучасному рівню технічних засобів, забезпечував їх ефективне використання, а й сприяв виконанню завдань кримінального провадження, зокрема охороні прав, свобод і законних інтересів його учасників. Адже застосування таких засобів значною мірою поєднане з обмеженням конституційних прав людини на свободу й особисту недоторканність, недоторканність житла чи іншого володіння особи, таємниці її листування, телефонних розмов, телеграфної й іншої кореспонденції, невтручання в особисте й сімейне життя тощо.

Враховуючи викладене, перед законодавцем постають завдання щодо вдосконалення та уніфікації чинного кримінального процесуального законодавства, з тим щоб, з однієї сторони, мінімізувати формалізованість приписів, які стримують активізацію застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, а з іншої – чітко та предметно визначити сферу, підстави та порядок їх застосування, встановити систему гарантій прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Питання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні тривалий час залишались поза увагою науки кримінального процесуального права. Відповідні дослідження здебільшого проводили в аспекті криміналістичної науки.

Так, значний внесок у розроблення питань застосування технічних засобів у правозастосовній діяльності зробили такі вчені-криміналісти, як Т. В. Авер'янова, Р. С. Белкін, В. П. Бахін, В. В. Бірюков, А. І. Вінберг, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, Г. І. Грамович, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, М. В. Костицький, Н. І. Клименко, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, В. К. Лисиченко, І. М. Лузгін, Є. Д. Лук'яничков, Ю. Ю. Орлов, М. І. Порубов, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, М. О. Селіванов, В. В. Циркаль, В. Г. Хахановський, В. Ю. Шепітько та інші.

Питання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні досліджувалися у розрізі науки кримінального процесуального права Б. Т. Безлепкіним, П. Д. Біленчуком, В. І. Бояровим, В. М. Галузо, О. В. Горбачовим, А. Я. Дубинським, В. Т. Нором, С. В. Сліньком, В. М. Тертишником, Л. Д. Удаловою, В. П. Шибіко та іншими.

Окремо слід виділити дослідження І. О. Ієрусалімова (1998 рік), В. В. Коваленка (2004 рік), О. О. Пунди (2001 рік), у яких були розглянуті питання інформаційного забезпечення використання науково-технічних досягнень у розслідуванні злочинів, актуальні проблеми застосування науково-технічних засобів

спеціалістами при проведенні слідчих та інших процесуальних дій та використання даних, одержаних в результаті застосування науково-технічних засобів, для доказування в кримінальному процесі.

При цьому, вищевказані автори звертають увагу на брак аналізу окресленого кола питань у розрізі науки кримінального процесуального права, що негативно впливає на формування нормативно-правової бази, яка регулює відносини, пов'язані із застосуванням технічних засобів під час розслідування злочинів, і, як наслідок, не дозволяє повною мірою використати здобуті результати в практичній діяльності правоохоронних органів.

У зв'язку з прийняттям і набранням чинності Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК) України 2012 року, питання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні набули особливої актуальності. Цим Кодексом, на відміну від КПК України 1960 року, змінено порядок проведення та оформлення результатів слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій із застосуванням технічних засобів, запроваджено відповідну форму фіксації кримінального провадження (п. 2 ч. 1 ст. 103).

Викладені положення дозволяють стверджувати про необхідність теоретичного системного аналізу питань застосування технічних засобів у кримінальному провадженні з метою вдосконалення законодавчого врегулювання та правозастосовної практики у цій сфері. Наведені обставини визначають актуальність теми дисертаційного дослідження, що й зумовило її вибір.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях: Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, схваленої Указом Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006; Концепції реформування кримінальної юстиції України, схваленої Указом Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008; Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 р. № 1911-р; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр., затвердженого наказом МВС України від 29.07.2010 р. № 347; Плану заходів Міністерства внутрішніх справ, спрямованих на реалізацію норм Кримінального процесуального кодексу України, затвердженого наказом МВС України від 08.08.2012 р. № 685 та планів науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ на 2013–2014 рр. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 24.12.2012 р. (протокол № 35).

Мета і задачі дослідження. *Метою* дисертації є теоретичне узагальнення проблем застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, а також надання пропозицій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правового регулювання порядку застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких *задач*:

- окреслити основні тенденції розвитку та стан наукового дослідження інституту застосування технічних засобів у кримінальному провадженні;
- сформулювати поняття та надати загальну характеристику технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні;

- уточнити класифікацію технічних засобів у кримінальному провадженні;
- визначити основні форми та принципи застосування технічних засобів, що встановлені чинним кримінальним процесуальним законодавством;
- з'ясувати з позицій системного підходу та з урахуванням історичних закономірностей розвитку правові засади використання технічних засобів у кримінальному провадженні;
- визначити можливості застосування технічних засобів під час здійснення кримінального процесуального доказування;
- розкрити систему гарантій прав, свобод і законних інтересів особи у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні;
- з'ясувати роль і значення прокурорського нагляду, судового та відомчого контролю за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні;
- обґрунтувати необхідність удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства у напрямі підвищення ефективності застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, сформулювати відповідні пропозиції.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються та припиняються у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети і задач дослідження, його об'єкта та предмета. В основу методології дисертаційного дослідження покладено комплексний підхід, зумовлений багатоаспектністю поставлених задач з використанням загальнонаукових і спеціальних методів. Діалектичний метод як загальний метод наукового пізнання дозволив розглянути всі питання теми в динаміці, виявити їх взаємозв'язок і взаємообумовленість, дослідити поняття, загальну характеристику технічних засобів у кримінальному провадженні, форми та принципи їх застосування (підрозділи 1.1, 1.3). Метод системного аналізу, а також системно-структурний та формально-логічний методи дали можливість класифікувати технічні засоби, що застосовуються у кримінальному провадженні, розкрити систему гарантій прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження у сфері застосування технічних засобів (підрозділи 1.1, 3.1, 3.2). Історико-правовий метод був використаний для аналізу історичних засад застосування спеціальних знань і технічних засобів у кримінальному провадженні (підрозділ 1.2). За допомогою формально-юридичного методу досліджено норми Конституції України, чинного КПК України та КПК України 1960 року, інших законів України в частині питань, пов'язаних із правовим регулюванням застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, з'ясовано зміст і значення використаних у них понять і термінів, обґрунтовано висновки та пропозиції щодо їх зміни та доповнення (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 3.2). За допомогою соціологічного методу (анкетування) з'ясовано позиції та думки слідчих і прокурорів щодо сучасного правового регулювання та практики застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, а статистичний метод дав змогу узагальнити їх поряд із результатами вивчення матеріалів кримінальних проваджень (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.2, 3.3).

Обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій визначаються та забезпечуються *емпіричною базою дослідження*, яку становлять дані, одержані в результаті узагальнення 322 судових ухвал за період з 20.11.2012 р. по 20.11.2013 р. у розрізі застосування окремих груп технічних засобів у кримінальному провадженні, дані анкетування 172 слідчих і 110 прокурорів. Використано також власний досвід дисертанта, набутий під час роботи в оперативних підрозділах ОВС.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що ця робота є одним із перших в Україні системних досліджень, виконаних після прийняття чинного КПК України, в межах якого проведений аналіз теоретичних, правових і практичних проблем застосування технічних засобів у кримінальному провадженні у розрізі науки кримінального процесуального права. На захист виносяться положення, що мають істотне значення для теорії кримінального процесу і юридичної практики, та містять такі елементи наукової новизни:

вперше:

- охарактеризовано поняття правового регулювання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, як системи встановлених законодавством принципів, форм і правил, які визначають умови допустимості, зміст, мету та порядок застосування технічних засобів у кримінальному провадженні;

- доведена необхідність законодавчого розширення прав учасників кримінального провадження, зокрема сторони захисту, щодо застосування технічних засобів і подання доказів, одержаних в результаті їх застосування;

- визначено, що реалізація засади забезпечення права на свободу та особисту недоторканність під час застосування технічних засобів в кримінальному провадженні повинна відбуватись з урахуванням того, що будь-яке обмеження права на свободу та особисту недоторканність, у тому числі із застосуванням технічних засобів, є допустимим тільки за судовим рішенням або за добровільною згодою особи;

- запропоновано авторську редакцію низки змін і доповнень до чинного КПК України, зокрема щодо нормативного закріплення порядку застосування технічних засобів під час доказування (ст. 94¹), поняття технічних засобів (ст. 3), встановлення права учасників кримінального провадження, зокрема сторони захисту, потерпілого, на застосування технічних засобів і подання доказів, одержаних в результаті їх застосування (статті 42, 56, 93) та ін.;

удосконалено:

- поняття технічних засобів у кримінальному провадженні, як сукупності технічних, програмно-технічних та програмних засобів, спеціальних пристроїв, автоматизованих систем, речовин та науково обґрунтованих способів і тактичних прийомів їх використання, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими особами для досягнення науково обґрунтованого результату, що сприяє виконанню завдань кримінального провадження;

- класифікацію технічних засобів, а також форм їх застосування у розрізі основних процесуальних дій кримінального провадження, зокрема, пропонується виділяти технічні засоби, що застосовуються під час досудового розслідування;

технічні засоби, що застосовуються у судовому провадженні;

дістало подальший розвиток:

– критерії допустимості використання технічних засобів у кримінальному провадженні, серед яких необхідними та достатніми визнано законність, науковість і етичність;

– визначення випадків обов'язкового застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження, зокрема для фіксування показань неповнолітніх, і особливо малолітніх, осіб; показань осіб, які надаються з участю перекладача; показань осіб, які перебувають у небезпечному для життя стані, та ін.;

– наукові уявлення про шляхи подальшого удосконалення правового регулювання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні. Зокрема, удосконалення правового регулювання використання у кримінальному провадженні: наявних і нових видів обліків із використанням сучасних інформаційних технологій, інтегрованих інформаційно-пошукових систем із можливістю віддаленого доступу; правових підстав технічного забезпечення отримання вербальної інформації, тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції впроваджені та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших досліджень проблем застосування технічних засобів у кримінальному провадженні;

– *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного КПК України, а також при прийнятті відомчих нормативних актів з відповідних процесуальних питань (акт впровадження Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 20 грудня 2013 р. № 04-20/12-2666);

– *практичній діяльності* – під час здійснення кримінального провадження, зокрема досудового розслідування та судового розгляду, проведенні занять у системі службової підготовки зі співробітниками органів досудового розслідування та оперативних підрозділів (акт впровадження Головного слідчого управління МВС України від 02 грудня 2013 р.; акт впровадження Департаменту оперативно-технічних заходів МВС України від 16 грудня 2013 р.);

– *навчальному процесі* – при написанні окремих розділів (глав) підручників і навчальних посібників з навчальної дисципліни «Кримінальний процес», при підготовці лекцій і проведенні занять за відповідними темами (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 11 грудня 2013 р.; акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ від 18 грудня 2013 р.; акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 25 грудня 2013 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено автором на міжнародних науково-практичних конференціях: «Правові проблеми сучасності» (м. Запоріжжя, 26 лютого 2013 р.), «Чинники розвитку юридичних наук у 21 столітті» (м. Дніпропетровськ, 25–26 жовтня 2013 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми публікаціях, серед яких – п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні, а також дві – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (200 найменувань на 20 сторінках) та п'яти додатків на 20 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 195 сторінок, із них основний текст – 156 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, висвітлено ступінь наукової розробки проблеми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, визначену мету та задачі дослідження, його об'єкт і предмет, використані методи, висвітлено наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення, наведено дані про апробацію та публікації результатів дослідження, відображено структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Основи застосування технічних засобів у кримінальному провадженні» складається з трьох підрозділів. У ньому висвітлюються основні тенденції розвитку та стану наукового дослідження інституту застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, на матеріалах вивчення наукових розробок та практики діяльності органів досудового розслідування, обґрунтовується та формулюється авторське визначення поняття технічних засобів, розкриваються наукові положення щодо форм і принципів їх застосування у кримінальному провадженні.

У підрозділі 1.1. «Історія розвитку та стан наукового дослідження нормативної регламентації застосування технічних засобів у кримінальному провадженні» досліджена проблематика становлення та розвитку вітчизняного законодавства про застосування технічних засобів у сфері кримінального провадження.

Історія законодавчого врегулювання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні має достатньо складний шлях, який, на думку автора, розпочався на початку 60-х років ХХ ст. зі спроб унормувати застосування деяких видів технічних засобів під час проведення процесуальних дій.

Автором проведений порівняльний аналіз відповідних положень чинного КПК України та нормативно-правових документів, що діяли до моменту його прийняття, у розрізі правового регулювання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні. За результатами аналізу сформульовано висновок про те, що система законодавства та підзаконних нормативних актів, якими врегульовані відносини у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, свого часу була зорієнтована на суспільні відносини і рівень розвитку науки й техніки початку 60-х років ХХ ст., і, незважаючи на певні зміни та доповнення, практично повністю зберегла свої основні риси і після введення у дію чинного КПК України, що не повною мірою відповідає призначенню та основним завданням сучасного кримінального провадження.

Враховуючи те, що формування, становлення й розвиток організаційних і правових основ застосування науково-технічних досягнень у розслідуванні кримінальних правопорушень являє собою складний процес, який протікає під впливом багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів, автор звертає увагу на необхідність детального аналізу чинного законодавства з питань застосування технічних засобів у кримінальному провадженні з метою визначення основних проблемних питань, пов'язаних із недосконалістю положень як КПК України, так й інших законів та підзаконних актів, і на підставі проведеного аналізу – формування пропозицій щодо удосконалення чинної нормативно-правової бази.

У підрозділі 1.2. «Поняття та загальна характеристика технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні» обґрунтована наукова позиція, згідно із якою необхідність застосування в кримінальному провадженні технічних засобів визначається не тільки прагненням учасників кримінального провадження спростити та прискорити процес розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, а й властивостями цих засобів значно розширювати діапазон можливостей людського сприйняття.

На підставі аналізу норм чинного КПК України автором констатується відсутність загальної норми, яка б на основі термінологічної єдності регламентувала загальні правила (принципи) застосування технічних засобів у кримінальному провадженні або містила їх поняття. У КПК України міститься більше 20 норм, як загального (йдеться про технічні засоби загалом), так і спеціального (йдеться про конкретні види технічних засобів) характеру. Логічний та термінологічний зв'язок між нормами загального та спеціального характеру відсутній, що, на погляд автора, призводить до обмеження можливостей застосування технічних засобів у кримінальному провадженні загалом і при здійсненні кримінального процесуального доказування, зокрема.

Сформульоване авторське визначення поняття технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні, як сукупності технічних, програмно-технічних та програмних засобів, спеціальних пристроїв, автоматизованих систем, речовин та науково обґрунтованих способів і тактичних прийомів їх використання, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими особами для досягнення науково обґрунтованого результату, що сприяє виконанню завдань кримінального провадження.

Констатуючи різноманітність критеріїв допустимості застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, що пропонуються у процесуальній та криміналістичній літературі, необхідними та достатніми автор вважає законність, науковість та етичність, які доцільно закріпити в КПК України, що дозволить уникнути необхідності перерахування у законі переліку конкретних технічних засобів, допустимих для використання у кримінальному провадженні, а також сприятиме впровадженню тих технічних засобів, які з'являться у майбутньому та відповідатимуть заявленим критеріям.

Автором обстоюється позиція, згідно із якою класифікація технічних засобів, які використовуються у кримінальному провадженні, має здійснюватися на підставі чинного кримінального процесуального законодавства, а саме – у розрізі основних

процесуальних дій кримінального провадження, під час яких такі засоби застосовуються.

З урахуванням викладеного, технічні засоби, що застосовуються у кримінальному провадженні, запропоновано класифікувати таким чином: технічні засоби, які застосовуються під час досудового розслідування та технічні засоби, які застосовуються у судовому провадженні.

У підрозділі 1.3. «*Форми та принципи застосування технічних засобів у кримінальному провадженні*» дисертант розкриває форми та принципи застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, що закріплені у чинному кримінальному процесуальному законодавстві.

Автор приєднується до позиції тих авторів, які вважають, що найбільш поширені та відомі форми застосування технічних засобів закріплені в нормах чинного КПК України, що охоплюють питання їхнього використання під час проведення слідчих (розшукових) дій та судового провадження, зокрема в суді першої інстанції.

Проведений системний аналіз основних форм застосування технічних засобів, серед яких автор виділяє:

– додатковий (а у передбачених законом випадках і окремий) спосіб фіксації інформації під час проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій;

– засіб для виявлення, закріплення та вилучення слідів і предметів, що можуть бути речовими доказами у кримінальному провадженні;

– основний засіб проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема у режимі відеоконференції;

– засіб фіксації інформації під час здійснення слідчим суддею функції судового контролю на стадії досудового розслідування та ін.

Не підтримуючи точку зору окремих учених щодо необхідності законодавчого закріплення випадків обов'язкового фіксування перебігу та результатів процесуальних дій за допомогою технічних засобів, тим не менше автор вважає, що це є доцільним, зокрема для фіксування показань неповнолітніх, і особливо малолітніх, осіб; показань осіб, які надаються з участю перекладача; показань осіб, які перебувають у небезпечному для життя стані, та ін.

Розділ 2 «*Правове регулювання застосування технічних засобів під час здійснення кримінального процесуального доказування*» складається з двох підрозділів, у яких розкрито науково-теоретичні засади та основні напрями застосування технічних засобів під час здійснення кримінального процесуального доказування.

У підрозділі 2.1. «*Правове регулювання застосування технічних засобів під час збирання доказів*» досліджені науково-теоретичні засади застосування технічних засобів під час здійснення кримінального процесуального доказування, визначені основні завдання, на вирішення яких спрямована діяльність про застосуванню технічних засобів під час збирання доказів.

На основі аналізу наукової літератури дисертантом надано визначення застосування технічних засобів під час здійснення кримінального процесуального доказування як врегульованої нормами кримінального процесуального права

діяльності суб'єктів доказування по використанню технічних засобів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Автором наведено обґрунтування необхідності виокремлення тих етапів доказування, на яких застосування технічних засобів є можливим або обов'язковим.

Встановлено, що на етапі доказування-обґрунтування здійснюється виключно розумова діяльність, спрямована на встановлення фактичних обставин кримінального провадження; формування певної тези і наведення аргументів для її обґрунтування. Відтак, застосування технічних засобів на цьому етапі теоретично є неможливим.

Натомість, на етапі доказування-пізнання поряд із розумовою діяльністю широко застосовуються також і технічні засоби. Враховуючи, що складовими вказаного етапу є збирання, перевірка та оцінка доказів, автор дійшов висновку про необхідність наукового аналізу застосування технічних засобів саме у розрізі зазначених етапів кримінального процесуального доказування.

На думку дисертанта, основними завданнями, на вирішення яких спрямована діяльність по застосуванню технічних засобів, є:

1. Більш повно та наочно зафіксувати обстановку місця події, а також перебіг і результати проведення окремих слідчих (розшукових) дій та судового процесу. Зокрема, використання засобів аудіовізуальної фіксації інформації під час проведення огляду, пред'явлення для впізнання, допиту, обшуку, освідування особи та інших процесуальних дій, у ході негласних слідчих (розшукових) дій та розгляду справи в суді дозволяє зафіксувати повно, всебічно та неупереджену ті фактичні дані, що матимуть значення для кримінального провадження.

2. Виявляти та фіксувати сліди кримінальних правопорушень. Йдеться про техніко-криміналістичні прилади та пристрої, які використовуються для виявлення предметів, що були знаряддями кримінального правопорушення або зберегли на собі сліди кримінального правопорушення чи стали об'єктами злочинних дій, а також інших предметів та документів, що можуть слугувати засобами для встановлення фактичних обставин кримінального провадження.

3. Забезпечувати проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Йдеться про проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування; окремі негласні слідчі (розшукові) дії тощо.

4. Фіксувати інформацію під час розгляду питань у суді на етапі досудового розслідування.

Доведено, що розширення переліку технічних засобів, які можуть бути використані для фіксації процесуальних дій, та відмова від їх конкретизації у положеннях КПК України не лише усуває перешкоди для використання в кримінальному провадженні новітніх технічних досягнень, зокрема, можливостей цифрових технологій, але й позбавляє законодавця необхідності постійного внесення доповнень у чинні правові акти. Зважаючи на те, що чинний КПК України значною мірою розширив можливості використання для фіксації процесуальних дій найновіших технічних засобів, автор звертає увагу на важливу наукову проблему розвитку та удосконалення методів застосування сучасних технічних засобів під час збирання доказів.

Автором запропоновано доповнити КПК України статтею 94¹ «Порядок застосування технічних засобів під час доказування», сформульовано її авторську редакцію.

Основними напрямками розвитку та удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства у напрямі підвищення ефективності використання технічних засобів у кримінальному провадженні дисертант вважає такі: удосконалення правового регулювання використання у кримінальному провадженні наявних і нових видів об'єктів із використанням сучасних інформаційних технологій; удосконалення правового регулювання використання у кримінальному провадженні інтегрованих інформаційно-пошукових систем із можливістю віддаленого доступу; закріплення у чинній нормативно-правовій базі правових підстав створення баз даних єдиної державної реєстрації населення країни, з використанням особистого коду; закріплення у чинній нормативно-правовій базі правових підстав технічного забезпечення отримання вербальної інформації та деякі інші.

У підрозділі 2.2. «Правове регулювання перевірки та оцінки доказів, одержаних із застосуванням технічних засобів» автор за результатами аналізу наукових підходів до проблематики змісту таких етапів доказування як перевірка та оцінка доказів, дослідження змісту діяльності, яка фактично реалізується на цих етапах доказування, а також завдань перевірки та оцінки доказів у розрізі проблематики дисертації, доходить висновку про можливість визнання фактичних даних доказами, одержаними із застосуванням технічних засобів, лише за умови належності та допустимості останніх.

Внутрішнє переконання щодо допустимості доказів та їх джерел, отриманих під час застосування технічних засобів, розглядається автором як суб'єктивна впевненість посадових осіб, уповноважених кримінальним процесуальним законом здійснювати оцінку доказів, заснована на всебічному аналізі цих доказів та їх джерел у тому, що вони повністю відповідають вимогам допустимості і можуть бути використані у встановленні обставин, що утворюють предмет доказування.

Дисертантом пропонується виокремлювати такі етапи перевірки та оцінки доказів, одержаних із застосуванням технічних засобів:

– від моменту прийняття рішення про проведення слідчих (розшукових) дій із застосуванням технічних засобів до моменту фактичного отримання доказової інформації;

– від моменту отримання протоколів з необхідними додатками, складеними за результатами проведення слідчих (розшукових) дій із застосуванням технічних засобів до закінчення провадження;

– від моменту передачі обвинувального акту чи іншого, визначеного КПК України, процесуального документу до суду та до прийняття рішення судом і набрання ним законної сили.

Автор вважає, що під час перевірки та оцінки доказів, одержаних із застосуванням технічних засобів, дослідженню підлягає не лише отримана в процесі доказування інформація, але й процесуальні джерела, в яких вона закріплена; оцінка цих доказів, і, відповідно, формування переконання слідчого, прокурора, слідчого судді та судді про їх допустимість, попередньо здійснюється на етапі формування самих доказів та їх джерел – від моменту прийняття рішення про проведення

слідчих (розшукових) дій із застосуванням технічних засобів до моменту фактичного отримання доказової інформації, у подальшому від моменту отримання протоколів з необхідними додатками, складеними за результатами проведення слідчих (розшукових) дій із застосуванням технічних засобів, до закінчення провадження і остаточно – від моменту передачі відповідних матеріалів до суду та до прийняття рішення по суті справи й набрання ним законної сили.

На етапі перевірки та оцінки доказів, одержаних із застосуванням технічних засобів, учасниками кримінального провадження, які здійснюють збирання, виявлення та закріплення доказів, мають бути вирішені такі завдання: перевірка та оцінка фактичних даних, що є доказами; перевірка та оцінка джерел цих доказів; перевірка та оцінка експертних висновків, що отримані за результатами експертизи доказів, отриманих із застосуванням технічних засобів.

Розділ 3 «Забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження під час застосування технічних засобів» складається з трьох підрозділів, які розкривають наукові положення та проблеми законодавчого регулювання діяльності уповноважених суб'єктів по забезпеченню прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження під час застосування технічних засобів.

У підрозділі 3.1. «Процесуальні гарантії забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні» дисертант, досліджуючи систему процесуальних гарантій, звертає увагу на існування особливостей процесуальної форми і специфіку завдань, характерних для застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

Як відомо, законність є визначальним принципом кримінального провадження, оскільки стосується всіх стадій та інститутів кримінального процесу. Тому лише за умови неухильного дотримання вимог закону під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні створюються умови для реалізації всієї системи процесуальних гарантій прав, свобод і законних інтересів особи. Тим більше зважаючи на те, що застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, як правило, поєднане з обмеженням конституційних прав людини на свободу й особисту недоторканість, недоторканість житла чи іншого володіння особи, таємницю її листування, телефонних розмов, телеграфної й іншої кореспонденції, невтручання в особисте й сімейне життя тощо.

Виходячи із сутності кримінального провадження, як засобу захисту прав людини, особливого значення набуває належна правова регламентація порядку застосування технічних засобів на його початковій стадії. Останній має включати як відповідні засоби, що забезпечують подальше ефективне провадження за наявності законних приводів, підстав, так і захист законних інтересів особи, яка постраждала від кримінального правопорушення, а також механізми, які унеможливають безпідставне обмеження конституційних прав осіб, не причетних до його вчинення.

Норми КПК України мають регулювати оптимальним чином не лише питання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, а й визначати межі максимально допустимих обмежень конституційних прав та свобод учасників процесу під час проведення тих чи інших процесуальних дій.

Обґрунтованість процесуальних рішень визначається специфікою підстав для їх прийняття. Зважаючи на це, автор доходить висновку про необхідність чіткого закріплення у кримінальному процесуальному законодавстві правових і фактичних підстав застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, формулює відповідні пропозиції.

Усе вищевикладене, на думку автора, свідчить про виключну важливість наукового аналізу сукупності гарантій прав, свобод і законних інтересів особи у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні для формування та удосконалення загалом наукових поглядів на існуючу систему процесуальних гарантій та надання пропозицій з удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

У підрозділі 3.2. «Система гарантій прав, свобод і законних інтересів особи у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні» наведений детальний аналіз основних груп гарантій прав, свобод і законних інтересів особи у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, якими дисертант вважає: гарантії прав, свобод і законних інтересів особи, що забезпечуються у кримінальному провадженні шляхом застосування технічних засобів; гарантії прав, свобод і законних інтересів особи від необґрунтованого застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

У свою чергу, гарантії прав, свобод і законних інтересів особи від необґрунтованого застосування технічних засобів у кримінальному провадженні запропоновано класифіковані за такими підгрупами: гарантії права на життя під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні; гарантії захисту честі і гідності під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні; гарантії свободи та особистої недоторканості під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні; гарантії недоторканості житла чи іншого володіння особи під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні; гарантії таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні; гарантії недоторканості особистого і сімейного життя під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

За результатами наукового аналізу встановлено ряд проблемних питань, пов'язаних із недосконалістю чинного законодавства. Такі проблеми стосуються, зокрема, питань обмеження для застосування технічних засобів спеціалістом під час кримінального провадження, а також закріплення у положеннях КПК України гарантії права на життя під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні. З метою усунення зазначених проблем, автором пропонується внести зміни до чинного КПК України, надана їх авторська редакція.

У підрозділі 3.3. «Прокурорський нагляд, судовий і відомчий контроль за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні» дисертант узагальнює результати наукового дослідження проблематики прокурорського нагляду, судового і відомчого контролю за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні.

Встановлені роль та місце означених видів діяльності у процедурах застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, а також надані

визначення цих категорій, що враховують специфіку досліджуваного напрямку діяльності.

Проаналізовані основні форми діяльності прокурора зі здійснення нагляду за законністю застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, якими автор вважає: нагляд під час проведення процесуальної дії; нагляд під час отримання дозволу слідчого судді на проведення процесуальної дії; вирішення відповідних скарг на рішення, дії чи бездіяльність прокурорів та органів досудового розслідування; розгляд повідомлень про порушення вимог КПК України під час застосування технічних засобів. Детальна увага приділена також дослідженню нормативного регулювання повноважень прокурора щодо нагляду за додержанням законів під час застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

На підставі результатів аналізу основних положень, які стосуються питань судового контролю за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні (у тому числі – обов'язків слідчого судді щодо захисту прав людини), встановлена необхідність внесення змін та доповнень до КПК України з питань, що стосуються обов'язків судді щодо захисту прав людини, зокрема права на свободу та особисту недоторканість, сформульовані відповідні пропозиції.

Дослідження положень КПК України з питань відомчого контролю за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні засвідчило існування ряду положень, які потребують наукового доопрацювання. З метою вирішення виявлених прогалин у чинному законодавстві, автором запропоновані зміни до КПК України, сформульовані відповідні пропозиції.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації на основі проведеного узагальнення і систематизації наукових уявлень про застосування технічних засобів у кримінальному провадженні сформульовано наукові положення та рекомендації, що відповідають вимогам наукової новизни, мають значення для науки й практики, зокрема:

1. Встановлено, що проблематика застосування технічних засобів у сфері боротьби зі злочинністю тривалий час залишалися поза увагою науки кримінального процесуального права. Відповідні дослідження здебільшого проводили в аспекті криміналістичної науки. Відтак, аналіз відповідних питань у розрізі науки кримінального процесуального права уможливив розробку пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює відносини, пов'язані із застосуванням технічних засобів у процесі розслідування злочинів, і, як наслідок, підвищення ефективності застосування таких засобів в практичній діяльності правоохоронних органів.

2. Система законодавства та підзаконних нормативних актів, якими врегульовані відносини у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, свого часу була зорієнтована на суспільні відносини і рівень розвитку науки й техніки початку 60-х років ХХ ст., і, незважаючи на певні зміни та доповнення, практично повністю зберегла свої основні риси і після введення у дію чинного КПК України, що не повною мірою відповідає призначенню та основним завданням сучасного кримінального провадження.

3. Надане визначення та загальна характеристика технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні, розглянуті основні форми їх застосування, що закріплені чинним законодавством, уточнена класифікація технічних засобів у кримінальному провадженні. Запропоноване визначення технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні, як сукупності технічних, програмно-технічних та програмних засобів, спеціальних пристроїв, автоматизованих систем, речовин та науково обґрунтованих способів і тактичних прийомів їх використання, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими особами для досягнення науково обґрунтованого результату, який сприяв би захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, повному, швидкому та неупередженому розслідуванню кримінальних правопорушень та судовому провадженню. Надана загальна характеристика таких засобів та визначені основні форми їх застосування.

4.3 позицій системного підходу технічні засоби, що застосовуються у кримінальному провадженні, запропоновано класифікувати у розрізі основних процесуальних дій: технічні засоби, які застосовуються під час досудового розслідування; технічні засоби, які застосовуються у судовому провадженні.

5. Основними формами застосування технічних засобів у кримінальному провадженні автором визнані: додатковий (а у передбачених законом випадках і окремі) спосіб фіксації інформації під час проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; засіб для виявлення, закріплення та вилучення слідів і предметів, що можуть бути речовими доказами у кримінальному провадженні; основний засіб проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема у режимі відеоконференції; засіб фіксації інформації під час здійснення слідчим суддею функцій судового контролю на стадії досудового розслідування та ін.

6. Необхідними та достатніми критеріями допустимості застосування технічних засобів у кримінальному провадженні автор вважає законність, науковість та етичність, які доцільно закріпити в КПК України, що дозволить уникнути необхідності перерахування у законі переліку конкретних технічних засобів, допустимих для використання у кримінальному провадженні, а також сприятиме впровадженню тих технічних засобів, які з'являться у майбутньому та відповідатимуть заявленим критеріям.

7. Поняття правового регулювання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні охарактеризовано як система встановлених законодавством принципів, форм і правил, які визначають умови допустимості, зміст, мету та порядок застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

8. Розроблені пропозиції щодо удосконалення наукового бачення існуючої системи процесуальних гарантій захисту прав, свобод і законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, з урахуванням особливостей правових механізмів забезпечення охорони прав, свобод і законних інтересів особи у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

9. Зважаючи на особливості процесуальної форми і специфіку завдань, характерних для застосування технічних засобів у кримінальному провадженні, удосконалено наукове бачення існуючої системи процесуальних гарантій загалом,

надано пропозиції щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства у напрямі підвищення ефективності застосування технічних засобів у кримінальному провадженні та запропоновані проекти відповідних змін. Зокрема, запропоновано авторську редакцію низки змін і доповнень до чинного КПК України, зокрема щодо нормативного закріплення порядку застосування технічних засобів під час доказування (ст. 94¹), поняття технічних засобів (ст. 3), встановлення права учасників кримінального провадження, зокрема сторони захисту, потерпілого, на застосування технічних засобів і подання доказів, одержаних в результаті їх застосування (статті 42, 56, 93) та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Рибалко Ж. Л. Застосування технічних засобів під час збирання та перевірки доказів / Ж. Л. Рибалко // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 5. – С. 143–145.
2. Рибалко Ж. Л. Прокурорський нагляд, судовий і відомчий контроль за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні / Ж. Л. Рибалко // Європейські перспективи. – 2013. – № 6. – С. 118–121.
3. Рибалко Ж. Л. Поняття та загальна характеристика технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні / Ж. Л. Рибалко // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 7. – С. 155–161.
4. Рибалко Ж. Л. Забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження під час застосування технічних засобів / Ж. Л. Рибалко // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 9. – С. 102–105.
5. Рибалко Ж. Л. Роль та місце технічних засобів у кримінально-процесуальному доказуванні / Ж. Л. Рибалко // Юридичний вісник. – 2013. – № 3. – С. 151–154.
6. Рыбалко Ж. Л. Прокурорский надзор, судебный и ведомственный контроль над применением технических средств в уголовном производстве / Ж. Л. Рыбалко // Право и жизнь. – 2014. – № 1. – С. 124–126.
7. Рибалко Ж. Л. Класифікація заходів забезпечення кримінального провадження / Ж. Л. Рибалко // Правові проблеми сучасності : матеріали науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26 лютого 2013 року). – К., 2013. – С. 73–75.
8. Рибалко Ж. Л. Забезпечення прав і свобод особи у сфері застосування технічних засобів у кримінальному провадженні / Ж. Л. Рибалко // Чинники розвитку юридичних наук у 21 столітті : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 25–26 жовтня 2013 року). – Д., 2013. – С. 93–96.

АНОТАЦІЯ

Рибалко Ж. Л. Застосування технічних засобів у кримінальному провадженні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова

експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2014.

У дисертації наведено теоретичне обґрунтування та запропоновані заходи щодо вдосконалення правових, організаційних і процесуальних основ застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.

Встановлено, що проблематика правового регулювання застосування технічних засобів у сфері боротьби зі злочинністю тривалий час залишалася поза увагою науки кримінального процесуального права. Відповідні дослідження здебільшого проводили в аспекті криміналістичної науки.

Відтак, аналіз окресленого кола питань у розрізі науки кримінального процесуального права зробив можливою розробку пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює відносини, пов'язані із застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні, і, як наслідок, підвищення ефективності використання таких засобів в практичній діяльності правоохоронних органів.

У ході дослідження було виявлено ряд проблемних моментів, які значною мірою знижують ефективність правового регулювання застосування технічних засобів у кримінальному провадженні. Розроблені відповідні пропозиції щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства. Надане визначення та загальна характеристика технічних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні, розглянути основні форми їх використання, що закріплені чинним законодавством, та уточнена класифікація технічних засобів у кримінальному провадженні. Визначений вплив найновіших змін, що були внесені до чинного законодавства у зв'язку із введенням у дію Кримінального процесуального кодексу, на можливості застосування технічних засобів під час здійснення кримінально-процесуального доказування. Розроблені пропозиції щодо удосконалення наукового бачення існуючої системи процесуальних гарантій захисту прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, з урахуванням особливостей правових механізмів забезпечення охорони прав і свобод особи у сфер застосування технічних засобів у кримінальному провадженні. Визначені шляхи удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства у напрямі підвищення ефективності використання технічних засобів у кримінальному провадженні та запропоновані проекти відповідних змін до нормативних документів.

Ключові слова: технічні засоби, кримінальне провадження, досудове розслідування, правове регулювання, фіксування кримінального провадження, проведення процесуальних дій.

АННОТАЦИЯ

Рыбалко Ж. Л. Применение технических средств в уголовном производстве. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная

экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел Украины, Киев, 2014.

В диссертации приведены теоретическое обоснование и разработка мероприятий по совершенствованию правовых, организационных и процессуальных основ применения технических средств в уголовном производстве.

Установлено, что проблематика правового регулирования использования технических средств в сфере борьбы с преступностью длительное время оставались без внимания науки уголовного процессуального права. Соответствующие исследования в основном проводили в аспекте криминалистической науки.

Следовательно, анализ очерченного круга вопросов в разрезе науки уголовного процессуального права сделал разработку предложений по совершенствованию нормативно -правовой базы, регулирующей отношения, связанные с применением технических средств в процессе расследования преступлений, и, как следствие, повышения эффективности использования таких средств в практической деятельности правоохранительных органов.

Предоставлены определения и общая характеристика технических средств, применяемых в уголовном производстве, рассмотреть основные формы их использования, которые закреплены действующим законодательством, и уточнена классификация технических средств в уголовном производстве. Автором предложено определение технических средств, применяемых в уголовном производстве, в качестве совокупности технических, программно - технических и программных средств, специальных устройств, автоматизированных систем, веществ и научно обоснованных способов и тактических приемов их использования, применяются в соответствии с законом специально уполномоченными лицами для достижения научно обоснованного результата, который способствовал бы защите прав и законных интересов участников уголовного процесса, полному и быстрому раскрытию преступлений и изобличению лиц, виновных в их совершении. Дана характеристика таких средств и определены основные формы их применения.

С позиций системного подхода и путем исследования связей с другими составляющими уголовного процесса, технические средства, применяемые в уголовном производстве, предложено классифицировать в разрезе основных стадий уголовного производства следующим образом: технические средства, которые используются в ходе досудебного следствия, технические средства, которые используются в судебном производстве.

Определено влияние последних изменений, внесенных в действующее законодательство в связи с введением в действие Уголовно-процессуального кодекса, на возможности применения технических средств при осуществлении уголовно - процессуального доказывания.

Разработаны предложения по совершенствованию научного видения существующей системы процессуальных гарантий защиты прав и законных интересов лиц, участвующих в уголовном производстве, с учетом особенностей механизмов обеспечения охраны прав и свобод личности в сфер применения технических средств в уголовном производстве.

Учитывая особенности процессуальной формы и специфику задач характерных для применения технических средств на этапе уголовного

производства, научный анализ совокупности гарантий прав и свобод личности в сфере применения технических средств в уголовном производстве позволил усовершенствовать научное видение существующей системы процессуальных гарантий в целом и дать рекомендации по совершенствованию действующего уголовного процессуального законодательства.

Определены пути совершенствования действующего уголовного процессуального законодательства в направлении повышения эффективности использования технических средств в уголовном производстве и предложены проекты соответствующих изменений в нормативные документы.

Ключевые слова: технические средства, уголовное производство, досудебное расследование, правовое регулирование, фиксация уголовного производства, проведение процессуальных действий.

SUMMARY

Rybalko J. L. Rights of technical means in criminal proceedings. – *Manuscript*.

Dissertation for the degree of candidate of sciences, specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics, Judicial Expertise. – National University of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv, 2014.

The thesis presents a theoretical justification and development of measures to improve the legal, institutional and procedural basis of a technical means in criminal proceedings.

Found that the problems of legal regulation of the use of technology in the fight against crime long remained neglected science of criminal procedural law. Appropriate studies performed primarily in terms of forensic science.

Therefore, analysis of issues outlined in the science section of the criminal procedure law enabled the development of proposals to improve the regulatory framework governing the relations associated with the use of means in the investigation of crimes, and as a result, increase the efficiency of such means in practice law enforcement.

The study identified a number of problematic issues that significantly reduce the effectiveness of legal regulation of the use of means in criminal proceedings. Developed the proposals to improve the current criminal procedure law. The provided definition and general characteristics of the hardware used in criminal proceedings, the basic forms of use that are fixed by applicable law, and the improved classification of means in criminal proceedings. The influence of the latest changes that were made to the legislation in connection with the enactment of the Criminal Procedure Code, the possibility of using technical means during the criminal procedure proof. Developed proposals for improving the scientific vision of the existing procedural safeguards to protect the rights and legitimate interests of persons involved in criminal proceedings, allowing for the legal mechanisms for the protection of rights and freedoms in the use of means in criminal proceedings. The ways of improvement of the current criminal procedural law in the direction of improving the use of means in criminal proceedings and proposed draft amendments to the relevant regulations.

Keywords: hardware, criminal proceedings, pre-trial investigation, legal regulation, fixing of criminal proceedings, carrying out procedural actions.